

Parochie cursus digitaal: *Sociale Leer: Werken van barmhartigheid*

Themagebied 4. Caritas en diaconie

(auteur: Huub Flohr)

Overzicht programma videopresentaties

<i>Sociale leer 15: Werken van barmhartigheid</i>	<i>Sociale leer 12: Vastenactie</i>	<i>Diaken en diaconie*</i>
<i>Kerk van de armen*</i>	<i>Van Armeazorg naar PCI*</i>	<i>Netwerk van liefde*</i>

*= in de planning

Sociale leer video 15: *De acht werken van barmhartigheid*

In deze 15^e aflevering spreekt Pastor Flohr over de sociale betekenis van de werken van barmhartigheid. Deze horen thuis in deze veertigdagentijd, omdat ze een nadere uitwerking zijn van wat Matteüs 6 zegt over de samenhang van aalmoezen, gebed en vasten. Feitelijk zijn de werken van naastenliefde in Matteüs 25 een concrete uitwerking van wat hij in hoofdstuk 6 samenvat als aalmoezen. Het gaat om zes werken van naastenliefde die in de traditie van de kerk als werken van barmhartigheid geboekt staan (**Mt 25, 34-40**):

“Dan zal de Koning tot die aan zijn rechterhand zeggen: Komt, gezegenden van mijn Vader, en ontvangt het Rijk dat voor u gereed is vanaf de grondvesting der wereld. Want Ik had honger en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik had dorst en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik was vreemdeling en gij hebt Mij opgenomen, Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed, Ik was ziek en gij hebt Mij bezocht, Ik was in de gevangenis en gij hebt Mij bezocht. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden en zeggen: Heer, wanneer hebben wij U hongerig gezien en U te eten gegeven, of dorstig en U te drinken gegeven? En wanneer zagen wij U als vreemdeling en hebben U opgenomen, of naakt en hebben U gekleed? En wanneer zagen we U ziek of in de gevangenis en zijn U komen bezoeken? De Koning zal hun ten antwoord geven: Voorwaar, Ik zeg u: al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan.”

Al vroeg heeft Lactantius er een zevende werk van barmhartigheid bijgevoegd genomen uit het Oude Testament o.a. uit het boek Tobit, namelijk het begraven van de doden. In de tweede eeuw voegen Origenes en later Augustinus nog een tweede reeks toe namelijk de zogenaamde zeven geestelijke werken van barmhartigheid in onderscheid tot deze bijbelse lichamelijke werken van barmhartigheid. In de **Catechismus van de Katholieke Kerk** nr. 2447 worden deze aldus maar niet volledig samengevat:

“De werken van barmhartigheid zijn daden van naastenliefde waardoor we de medemens te hulp komen in zijn lichamelijke en geestelijke noden. Onderricht geven, goede raad verstrekken, troost brengen en moed inspreken zijn geestelijke werken van barmhartigheid, evenals vergiffenis schenken en onrecht geduldig verdragen. De lichamelijke werken van barmhartigheid zijn dan: de hongerigen spijzen, de vreemdelingen herbergen, de naakten kleden, de zieken en de gevangenen bezoeken, de doden begraven. De aalmoes die men aan de armen verstrekt, is een van de belangrijkste

getuigenissen van de broederlijke liefde: het is ook een daad van gerechtigheid die aan God welgevallig is...

Vollediger weergegeven gaat het bij de geestelijke werken van barmhartigheid om (1) twijfelenden raad geven, (2) onwetenden onderrichten, (3) zondaars vermanen, (4) bedroefden troosten, (5) beledigingen vergeven, (6) lastige personen verdragen en (7) bidden voor levenden en doden. Anders dan bij de lichamelijke werken van barmhartigheid gaat het hier niet allereerst om verbetering van de leefomstandigheden, maar om de relatie tussen degene die hulp verleent en degene aan wie die ten goede komt. Het gaat om betrokkenheid en gezindheid.

Dat het hier om werken van barmhartigheid gaat heeft, aldus pastor Flohr, te maken met het primaire kenmerk van ons Godsbeeld: God is een barmhartige God. In de werken van barmhartigheid geven christenen blijk van die barmhartigheid van God. Dat is van groot belang voor het maatschappelijk verkeer. In zijn bul **Misericordiae vultus** van april 2015 waarmee paus Franciscus het heilig jaar van barmhartigheid afkondigt grijpt hij terug op een belangrijke vaststelling in de encycliek van Johannes Paulus II, **Dives in misericordia**, van 30 november 1980 over God die rijk is aan erbarming. Paus Franciscus schrijft in nr. 11 van **Misericordiae vultus**:

“Let us not forget the great teaching offered by Saint John Paul II in his second Encyclical, Dives in Misericordia, which at the time came unexpectedly, its theme catching many by surprise. There are two passages in particular to which I would like to draw attention. First, Saint John Paul II highlighted the fact that we had forgotten the theme of mercy in today’s cultural milieu: “The present-day mentality, more perhaps than that of people in the past, seems opposed to a God of mercy, and in fact tends to exclude from life and to remove from the human heart the very idea of mercy. The word and the concept of ‘mercy’ seem to cause uneasiness in man, who, thanks to the enormous development of science and technology, never before known in history, has become the master of the earth and has subdued and dominated it (cf. Gen 1:28). This dominion over the earth, sometimes understood in a one-sided and superficial way, seems to have no room for mercy... And this is why, in the situation of the Church and the world today, many individuals and groups guided by a lively sense of faith are turning, I would say almost spontaneously, to the mercy of God”.[.]

Furthermore, Saint John Paul II pushed for a more urgent proclamation and witness to mercy in the contemporary world: “It is dictated by love for man, for all that is human and which, according to the intuitions of many of our contemporaries, is threatened by an immense danger. The mystery of Christ... obliges me to proclaim mercy as God’s merciful love, revealed in that same mystery of Christ. It likewise obliges me to have recourse to that mercy and to beg for it at this difficult, critical phase of the history of the Church and of the world”.[.] This teaching is more pertinent than ever and deserves to be taken up once again in this Holy Year. Let us listen to his words once more: “The Church lives an authentic life when she professes and proclaims mercy – the most stupendous attribute of the Creator and of the Redeemer – and when she brings people close to the sources of the Saviour’s mercy, of which she is the trustee and dispenser”.[.]

In een harde samenleving waarin geen plaats meer lijkt voor barmhartigheid moeten christenen juist Gods barmhartigheid laten zien zoals deze in Jezus het gelaat van Gods barmhartigheid, de titel van de bul van paus Franciscus, oplicht. Daarom, zo vervolgt paus Franciscus in zijn afkondigingsschrijven onder nr. 15:

“...It is my burning desire that, during this Jubilee, the Christian people may reflect on the corporal and spiritual works of mercy. It will be a way to reawaken our conscience, too often grown dull in the

face of poverty. And let us enter more deeply into the heart of the Gospel where the poor have a special experience of God's mercy. Jesus introduces us to these works of mercy in his preaching so that we can know whether or not we are living as his disciples. Let us rediscover these corporal works of mercy: to feed the hungry, give drink to the thirsty, clothe the naked, welcome the stranger, heal the sick, visit the imprisoned, and bury the dead. And let us not forget the spiritual works of mercy: to counsel the doubtful, instruct the ignorant, admonish sinners, comfort the afflicted, forgive offences, bear patiently those who do us ill, and pray for the living and the dead..."

Bijzonder nu is dat paus Franciscus op het eind van het heilig jaar van Gods barmhartigheid bij gelegenheid van de eerste Wereldgebedsdag voor de schepping op 1 september 2016 een achtste werk van barmhartigheid toevoegt aan de zeven lichamelijke en geestelijke. In deze eerste **Boodschap bij de viering van de Wereldgebedsdag voor de schepping** onder nr. 5 schrijft de paus:

"The Christian life involves the practice of the traditional seven corporal and seven spiritual works of mercy.[.] "We usually think of the works of mercy individually and in relation to a specific initiative: hospitals for the sick, soup kitchens for the hungry, shelters for the homeless, schools for those to be educated, the confessional and spiritual direction for those needing counsel and forgiveness... But if we look at the works of mercy as a whole, we see that the object of mercy is human life itself and everything it embraces."[.]

Obviously "human life itself and everything it embraces" includes care for our common home. So let me propose a complement to the two traditional sets of seven: may the works of mercy also include care for our common home.

As a spiritual work of mercy, care for our common home calls for a "grateful contemplation of God's world" (Laudato Si', 214) which "allows us to discover in each thing a teaching which God wishes to hand on to us" (ibid., 85). As a corporal work of mercy, care for our common home requires "simple daily gestures which break with the logic of violence, exploitation and selfishness" and "makes itself felt in every action that seeks to build a better world" (ibid., 230-31).

Daarmee vat hij samen wat het centrale aandachtspunt is in zijn sociale encycliek **Laudato sí** van begin 2015, dus nog vóór de proclamatie van het heilig jaar van Gods barmhartigheid. De zorg voor de schepping als ons gemeenschappelijk huis kent als achtste werk van barmhartigheid een geestelijke kant, namelijk in dankbaarheid de schoonheid van Gods schepping beschouwen en onderkennen die Hij ons toevertrouwt, en de materiële kant, namelijk dagelijkse stappen zetten in de zorg voor het in stand houden van de schepping, die net als de arme en kwetsbare mens niet voor zichzelf kan opkomen en overgeleverd is aan de menselijke barmhartigheid, aldus pastor Flohr.

Vragen tot verdieping of ter onderlinge uitwisseling:

- *Wat is de innerlijke samenhang tussen de geestelijke en de materiële werken van barmhartigheid?*
- *Welke ervaringen kunnen we verbinden aan de almacht van Gods barmhartigheid in ons dagelijks leven?*
- *Wat is het bijzondere van het door paus Franciscus omschreven achtste werk van barmhartigheid in vergelijking tot de overige zeven?*